

THEORY OF EDUCATION – I

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Note : Attempt one question each from Sections A, B, C and D carrying 15 marks each. Section E is compulsory consisting of 10 short answer questions carrying 4 marks each.

SECTION-A

I. Define the term 'Education'. Discuss its scope in detail.	7, 8
II. What do you mean by Pragmatism ? Discuss the salient features of pragmatism.	7, 8

SECTION-B

III. Discuss the contribution of Sociology in the field of Education.	15
IV. Describe the relationship between Education and Social change.	15

SECTION-C

V. Explain the role of Psychology in learning process in detail.	15
VI. What are the psychological problems of children ? Explain with suitable examples.	15

SECTION-D

VII. What is the meaning of Population Education ? Discuss the aims of population education in India.	7, 8

VIII. Define the term 'Environmental Education'. What are the problems of environmental education in India ? 7, 8

SECTION – E

IX. Write short notes on the following :

(a) Nature of Education.	(b) Characteristics of Naturalism.
(c) Naturalism and Curriculum.	(d) Pragmatism and methods of teaching.
(e) Meaning of Sociology.	(f) Meaning of Psychological bases of Education.
(g) Factors influencing Social Change.	(h) Methods of teaching Population Education.
(i) Types of Environmental Pollution.	(j) Aims of Environmental Education.

$10 \times 4 = 40$

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A,B, C ਅਤੇ D ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ E ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4-4 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. 'ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।	7.8
II. ਵਿਹਾਰਵਾਦ (Pragmatism) ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।	7.8

ਭਾਗ-B

III. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਸਾਸਤਰ ਦੀ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।	15
IV. ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।	15

ਭਾਗ-C

V. ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।	15
VI. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।	15

ਭਾਗ-D

VII. ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।	7.8
VIII. 'Environment Education' ਪਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ?	7.8

ਭਾਗ-E

IX. ਨਿਮਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(a) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਰੂਪ।	(b) ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਦੇ ਲੱਛਣ।
(c) ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ।	(d) ਵਿਹਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਤਰੀਕੇ।
(e) ਸਮਾਜ-ਸਾਸਤਰ ਦਾ ਅਰਥ।	(f) ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਾਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
(g) ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ।	(h) ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਸਿੱਖਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ।
(i) ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।	(j) ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।

$4 \times 10 = 40$